

O MLJEKARSKIM FARMAMA U SAD (Bilješke i dojmovi iz Amerike)

Mlijeko i njegove prerađevine vrlo su važan izvor hrane za sve civilizirane narode. Što je koji narod razvijeniji i napredniji, to veću količinu mlijeka i mliječnih prerađevina troši za svoju prehranu. Ovu historijsku istinu možemo lijepo pratiti i u razvoju mljekarenja u Sjedinjenim Američkim Državama.

Prva mliječna goveda uvezao je još Kolumbo, oko godine 1500. na svome drugom putu u Ameriku. Prvi naseljenici su također dovozili sa sobom goveda iz svojih krajeva, koje su napuštali. Te životinje su se, iz nužde, međusobno parile i iz takovih je osnova poteklo govedo, poznato kao Američko »nativno« (autohtono) govedo. U to vrijeme naseljivanja Amerike rijetko gdje se moglo očekivati od krave, da daje mlijeko zimi. Krava bi se otelila u proljeće, davala prilično mlijeka za vrijeme paše, pa bi presušila s jeseni, a pokatkad i uginula od slabosti preko zime. Po prilici 200 godina iza prvih naseobina praktički nisu se uvozila goveda iz Evrope u svrhu »oplemenjivanja« (u današnjem smislu riječi) — zapravo sve tamo do godine 1820., pa se mljekarstvo za to vrijeme vrlo polagano razvijalo. Ono je tada bilo izrazita kućna radinost, proizvodnja za vlastite potrebe.

Počevši od godine 1820. prilike se počinju poboljšavati. Tu i tamo počinju uvoziti mliječna goveda, kako bi se oplemenile pojedine još male grupe životinja, no ove sad već predstavljaju uzgoje, koji su dobro aklimatizirani u Americi. Već za nepunih pedeset godina iza toga ustanovljene su matične knjige (Herd Books) za registriranje čistokrvnih grla sadašnjeg mliječnog uzgoja (Dairy Breed, pure — bred cattles).

Od god. 1850. počinje naglo napredovati mljekarstvo, jer se primjenjuju tekovine nauke u mljekarskoj praksi. Taj datum obilježuje preobražaj mljekarskog umijeća u nauci o mljekarenju. Otada počinje u Americi mljekarstvo napredovati, te je do danas postignuto više nego od davne historije do toga vremena. Navest ćemo kronološki novitete, čija je primjena od god. 1850. dovela do razvoja mliječne industrije (Dairy industry) u Americi:

1. Promet mlijekom na veće udaljenosti, — prvi »mliječni vlak« je krenuo god. 1850.

2. Izgrađen je sistem tvornica za preradu mlijeka; prva tvornica sira počela je raditi god. 1851.

3. Pronađen je postupak za kondenziranje mlijeka, god. 1856.

4. Pronađen je separator oko god. 1877.

5. Umjetno hlađenje, uvedeno oko god. 1880.

6. Pronađena je i primjenjena »Babcock — proba«, kojom se određuje količina masti u mlijeku, god. 1890.

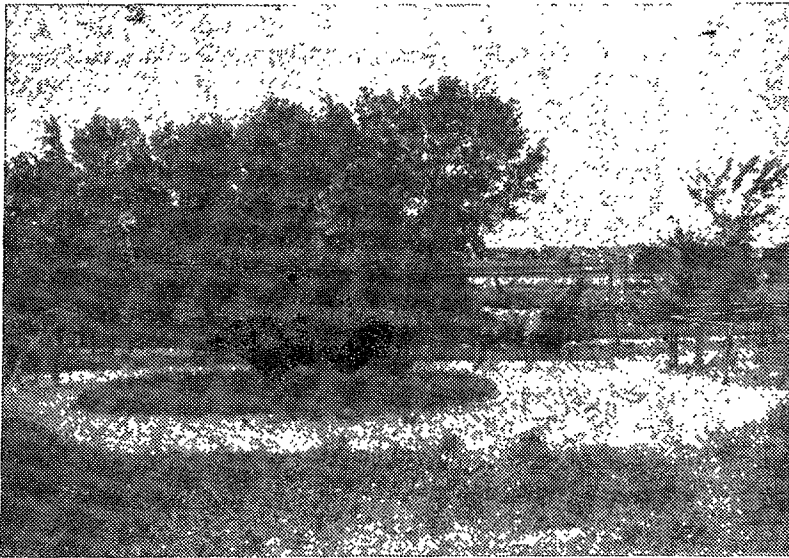
7. Poboljšana je kvaliteta goveda širokim uvozom brižljivo selektiranih goveda raznih pasmina iz najboljih uzgoja Evrope, osobito između god. 1860. i 1890. To su bila elitna matična grla, od kojih potječe većina današnjih mliječnih goveda. God. 1860. godišnja prosječna produkcija od 105 kg maslaca po grlu u stadu bila je još nešto neobična. Danas, prosječna produkcija od 200 kg maslaca po grlu u stadu teško da bi privukla toliku pažnju.

8. Proizvađačko-prodajno zadrugarstvo (Cooperative Manufacture and Marketing) i druge mljekarske organizacije počele su raditi između god. 1890. i 1900.

9. Organizirane su mljekarske instruktaže u poljoprivrednim i drugim školama, College — ima i općoj prosvjetnoj službi (Extension Service).

Sve ovo je dovelo do toga, da se uvelike povećao prosjek produkcije mlijeka po muzari, a znatno je porasla i potrošnja mlijeka po stanovniku. U S. A. D. nastoji se oko toga, da ljudi jedu manje mesa, a da se više hrane mlječnim proizvodima. Nema sumnje, da će se ta praksa nastaviti i u buduće. Dobre željeznice, gusta mreža dobrih cesta, pa savršen postupak s mlijekom kod transporta i u preradi omogućili su svakome, da poveća i da si osigura dnevni obrok n lijeka.

God. 1951. namuzeno je u SAD više od 56 milijarda litara mlijeka od ukupno 28 milijuna mlječnih krava. Ukupna vrijednost toga mlijeka i njegovih prerađevina prelazi svotu od 2 bilijuna dolara!

Rasplodni bikovi u šetnji na jednoj farmi

foto ing. Glavina

Glavni proizvođači mlijeka u SAD koncentrirani su na sjeveroistoku centralnih država (Iowa, Wisconsin, Michigan), oko Velikih jezera i u gornjim državama uz istočnu obalu Atlantika, u blizini velikih tržišta orijaških gradova. Dosta je znatna koncentracija proizvodnje mlijeka i na dalekom sjeverozapadu Unije i u dolinama Kalifornije, tamo, gdje uspijeva lucerna (alfalfa) i šećerna repa, a blizu su tržišta tamošnjih velikih gradova. U čitavom tom području uzgajaju se isključivo ili barem pretežito mlječna goveda. Razlog ovakvoj koncentraciji mljekarskih farma treba tražiti u velikoj pokvarljivosti i golemoj masi proizvedenog mlijeka, koja traži, da proizvodnja bude što je moguće bliže potrošaču. Zato se, praktički, oko svakog velikog grada nalazi uže ili šire mljekarsko područje. U području uzgoja mlječnog goveda za trgovačku

produkciju mlijeka, kako smo ga u uvodu označili, nalaze se 4 najveća, orijaška grada, pa i 9 od daljnjih 14 najvećih gradova Unije! Pet šestina mlijeka proizvedenog u tome području ulazi u trgovačku mrežu.

I na Jugu, gdje većina farmera ima samo po jednu ili dvije krave, broj mliječnih goveda je tek nešto malo manji od broja mesnatih goveda. Ipak, tamo rijetko gdje nalazimo na trgovačku produkciju mlijeka, nego se ono upotrebljava za potrebe farme. Osim toga, na Jugu (Virginia, Carolina i Georgija) veći dio mlijeka upotrebljava se za kućnu proizvodnju maslaca. Na jugu se naime — a osobito se to može vidjeti u području Appalachia i Piedmonta — još dobrohno zadržala tradicionalna domaća prerada svih farmskih proizvoda. Tako se na pr. na Jugu — iako imaju relativno malo svinja — stvarno zakolje više svinja na samim farmama nego li u bilo kome drugom području Unije!

Prema tome, iako gotovo na svakoj farmi u SAD drže krave ipak se veći dio mlijeka za tržište proizvodi na mljekarskom području u blizini velikih gradova. Mljekarska farma je u starim, sjeveroistočnim dijelovima SAD jedini glavni tip farme, koji se ustalio i održao. Ovo je bilo uvjetovano sve većim brojem nefarmerskog stanovništva, pa sve većom potrošnjom mlijeka i mliječnih prerađevina, koja je, naravno, rezultirala iz općeg povišenja životnog standarda stanovništva. U mljekarskom području, uzevši ga kao cjelinu, danas živi $\frac{7}{10}$ pučanstva u gradovima, $\frac{2}{10}$ žive doduše u farmerskoj okolini, ali nisu farmeri, tako da se svega $\frac{1}{10}$ čitavog stanovništva mljekarskog područja bavi farmerstvom. Veći dio farmera potječe starinom iz Sjeverne Evrope. Neki od njihovih predaka došli su onamo vrlo rano, naročito u područje New Englanda. U okolini Velikih jezera veći se dio farmera doselio pred manje od 100 godina, a oko velikih gradova mljekarskog područja ima mnogo njih koji su rođeni izvan SAD.

Mljekarsko područje kako smo ga spomenuli, obuhvaća 268 kotara (od preko 3.000 u SAD), koji su najgušće naseljeni. U njemu je proizvodnja mlijeka postala glavno poljoprivredno zanimanje, pa se rijetko nalaze farme sa pretežito opće poljoprivrednom proizvodnjom.

Klima u mljekarskom području naročito odgovara za proizvodnju mlijeka. Oborina ima obilno, i trave odlično rastu i uspijevaju. No i zime su duge i oštre, pa zato treba tamo dobro građenih staja i sigurnih skladišta za hranu. Sezona rasta je u mnogim krajevima prekratka, da bi kukuruz dozrio, no u drugu ruku za silažu se radije upotrebljava zeleni kukuruz. Koncentrirana krmiva upotrebljavaju se u velikim količinama. Mnogo se proizvode lokalno, osobito u Wisconsinu i Minnesoti, no mnogo veći dio ovih krmiva se uvozi.

Na sjeveroistoku područja je najvažnija mliječna namirnica baš puno, neobrano mlijeko. Veći dio toga mlijeka sabire se s farma u velikim mljekarama, koje ga prodaju gradskom stanovništvu. Razlog tome jest, što se tu odmah nalazi sigurno tržište za mlijeko proizvedeno na farmi. Osim toga gotovo sve farme nalaze se na dobrim, tvrdim cestama od betona, a malo ih je, kojé su daleko od ceste, pa i ove farme nisu udaljenije više od 400 m. Ovim se cestama može prolaziti i za nažešćih sniježnih vijavica, pa kola za sabiranje mlijeka mogu uvijek u točno određeno vrijeme sigurno saobraćati i obilaziti farme

U drugim dijelovima mljekarskog područja, a naročito na Zapadu, veći dio proizvedenog mlijeka rabi se za tvorničku proizvodnju mliječnih prerađevina kao: sir, kondenziranog mlijeka i mlijeka u prahu. U »kukuruznom pojasu«

srednjeg Zapada, gdje se velike količine obranog mlijeka mogu dobro iskoristiti za ishranu svinja ili druge stoke, farmeri prodaju samo s mlijeka obrano vrhnje prerađivaonama za pravljenje maslaca.

Prije nego što prijeđem na detaljno prikazivanje rada oko mljekarenja htio bih iznijeti još neka opažanja i dojmove o farmerima i mljekarskim farmama.

Mljekarenje za potrebe tržišta uspješno je samo pod uvjetom, da farmer i njegova obitelj radi s voljom svaki dan, preko čitave godine i da stalno i pažljivo prate svaku pojedinu pojavu i promjenu kod stoke. Površni rad ili nadzor može imati dolekošne posljedice. Krave moraju biti nahranjene i pomuzene svakoga jutra i večeri (češće i u podne), u točno određeno vrijeme, prema satu. Pomuzeno mlijeko lako se kvari, pa ga treba pravodobno ohladiti, razliti u kante i t. d., da se može otpremiti prema redovnom dolasku kamiona — sabirača ili odlaska »mljekarskih vlakova«. Ako se prodaje vrhnje, mora biti odmah separirano, ohlađeno i otpremljeno u tvornicu maslaca. Muzlice, kante, separatori ili strojevi za muženje moraju se svaki dan iza upotrebe, dakle najmanje dva puta, brižljivo očistiti, a to je na nekim farmama dužnost farmerove žene. Takav je radni ritam na mljekarskoj farmi dan na dan preko čitave godine. Usto treba još timariti stoku, uzgajati telad, raditi oko proizvodnje krmiva i oko ostalih grana poljoprivrede na farmi, pa kupovati potrebne stvari, odlaziti na tržište stoke, prisustvovati farmerskim sastancima i t. d. Mljekar-farmer je uposlen svaki dan u godini, godinu za godinom, i mljekarenje u SAD nikako nije sezonski posao, kao što to može biti proizvodnja pšenice ili povrća.

Malo ima velikih mljekarskih farma, — većina mlijeka se proizvodi na »obiteljskim farmama«, velikim 30 do najviše 120 hektara t. j. na onima, gdje sav posao vrši sam farmer i njegova obitelj. Kuće i staje su na mljekarskim farmama dobro držane, čiste i obojene — mljekari se ponose izgledom svojih silosa, polja i ograda. Ali iznad svega oni se diče uspjesima u muznosti svojih krava, od kojih svaku pojedinu poznaju i zovu je po imenu.

Društveni i poslovni život farmera na mljekarskoj farmi obično je ograničen na okolinu, po prilici od 50 km promjera, t. j. prosječno do 1 sat automobilske vožnje. Razlog je taj, što ni farmer ni njegova obitelj ne mogu ostaviti farmu, dok ne svrše jutarnje poslove, a moraju se ranije po podne vratiti, jer ih čeka večernji rad. Zato su lokalna trgovišta dobro opskrbljena, a nabavljivačko-potrošačke zadruge vrlo jake. One su se u SAD i razvile ponajprije baš među farmerima — mljekarima (Farmers Cooperatives).

IZLOŽBA RASPLODNE STOKE U OSIJEKU

U okviru osječkog sajma uzoraka priređena je od 6. do 10. IX. izložba rasplodne stoke. To je prva poratna izložba. Cilj izložbe bio je, da prikaže stanje stočarstva na području istočne Slavonije, i to u prvom redu na socijalističkom sektoru, da se posjetiocima pokaže, gdje mogu nabaviti kvalitetnu stoku, da se proizvođači međusobno upoznaju i da se nagrađivanjem valjanih grla potakne na uzgoj što bolje (produktivnije) stoke. Da se izložba mogla održati, treba zahvaliti našim višim rukovodiocima Narodne Vlasti, koji su za